

Izhaja vsak petek opoldne.

Naslov: Trst-Trieste
Casella Centro 37
ali pa: via Geppa 17/III

Izdaja: agr. inženir Jos. Rustja

MALI LIST

Tedenik za novice in pouk.

Stane: ena številka 20 stotink.

Eno leto 8 lir
Pol leta 5 lir
Četr leta 3 lire

Odg. urednik: Ivan Jervatin

Male novice

Ministrski svet

je sklenil, da se tolminsko glavarstvo ukine: bivši bovski in kobariški sodni okraj se priključita Čedadu. Tolminski sodni okraj se pridruži Gorici. Červnjan pride pod Gradisko, Idrija dobije stalno podprefekturo. — Svet je uredil vprašanje avstrijskih državnih upokojencev. — Sorazmerni volivni red se ukine in se upelje večinski; s tem male stranke ne pridejo več v poslov. Republikanci, Nemci in tudi Slovenci ne bodo imeli več poslancev v parlamentu.

Organizacije in društva!

Zadnje čase so oblastva sitnari našim društvom, sklicujoč se na avstrijski zakon. Nato je poslanec Šček interpeliral v tej zadevi notranjega ministra, od katerega je sinoči dobil tale odgovor: «Avstrijski državni in zborovalni zakon je stopil iz veljave z dnem, ko se je italijanska policijska postava razširila na nove dežele. Notranji minister Aldo Finzi.»

Lavoratore

od torka in srede je oblastvo zaplenilo. Radovedni smo, kam gre zaplenjeni papir; anti ne delajo iz njega cigarnega papirja.

Lavoratore tožijo.

Državni pravnik Zumin je vložil dve prošnji na predsednika parlementa, da mu zbornica dovoli, da nastopi pravdno pot proti poslancu, ki je odgovorni urednik komunističnega lista, češ, da je ta šuntal ljudstvo proti vladni in državi.

Nasi poslanci

gg. Lavrenčič, dr. Podgornik in Šček so poslali finančnemu ministru pismo, v katerem ga z ozirom na plačevanje vojne odškodnine v obligacijah prosijo, naj bi ministrstvo izplačalo v denarju vsaj vsa tista nakazila (teh je 13 tisoč), ki že ležijo pri dejelnih blagajnah.

Zivina v človeški podobi.

V Travagliatu pri Bresci ima neki Lazzari dve nečakinji v starosti 14 in dvanajst let. Lazzari ju je zaprl v klet, da bi od lakote umrli. Sosedji so prišli na sled. Starec je zbežal. Mlajša deklica je že umrla, druga je še pri sebi.

Anarhija pri nas.

Prejeli smo in priobčujemo brez pričnbe: «Naš narod je brez vodstva; kar en voditelj zida, drugi podira, sami prepriči, same užljene veličine; smo brez programa, skupnega dela ni; na eni strani absolutizem, na drugi očitek (upravičen ali ne, ne morem soditi), da prva stran porablja skupni denar v strankarske svrhe. Pošledica te anarhije je, da narod izgublja vsako vero v ideale, vsako voljo za delo. Pomislite, da za Šolsko društvo, za Dijaško matico naberemo le malenkosti, a narod zamahuje stotake. Ali veste, da so na Oltici nabraли domaćini za fašistovsko zastavo okrog 1800 lir, za šolstvo pa 16 lir? Eden izmed naših bivših delavnih rojakov mi je dejal: Kaj bom dajal v narodne svrhe, ko pa si med sabo očitate, da se denar rabi krivo? Kdo se bo poganjjal za našo reč, ko pa vidim, da gre vse v franže? Hudič naj vzame tako narodno politiko; pri fašistih vsaj vem, kaj hočejo, zakaj gre. Ali niso te besede izraz obupa ljudske duše? Vsak dan se bolj utrjuje misel, da je treba reci voditeljem-poslancem: gospodje, odstopite! Siti smo prekljarij; pojrite v penzion; mi ne rabimo faz, hočemo podrobnega dela.» Žalostno, a resnično!

FILIP TURATI

Socialist.

voditelj laških socialnih demokratov, rojen v bližini mesta Como v severni Italiji, star 66 let, velik, močan, trebušnik.

Njegov oče je bil prefekt, starokopiten liberalec. Z dvajsetim letom je bil naš Lipe že doktor prava. Tedaj je rad skladal pesmice. Ko je bil 25 let star, se je vpisal v socialiste in socialist je še danes.

Pisatelj.

Turati je dolgoleten poslanec. Ni delavec na praktičnem polju. On je znanstvenik. Dan in noč študira. Njegova pisalna miza v državni zbornici je vselej naložena s knjigami. Ne bere samo, ampak tudi piše. Skupno s tovaršem Trevesom izdaja «La Critica sociale», ki izhaja vsakih 14 dni.

Gostilničar in olje.

Deželna sodnija v Genovi je obšola nacionalista Serrata na 2 leti in njegova dva pomagača po 15 mesecev, ker sta ob novem letu prisilili gostilničarja Giusta, da je izpel koza rec ricinovega olja. Tepca! Kaj nista znala, da krčmar piše rajši vino ko olje!

Zanimiva potovanja.

Že dva ali tri mesece romia ata Mussolini po državi; povsod se prikazuje ljudstvu, drži govore; oblastva mu prezentirajo, množice navdušeno ploskajo. Na drugi strani pa prirejuje nenavadna romanja kraljam, in kamor on ne more, pošilja pa sina-kraljča. In značilno je, da romata kralj in minister vsak zase na svoj račun. In tudi kralju prirejajo navdušene sprejeme.

Velika povodenj

je povzročila v zgornji Italiji ogromno škodo. Cele vasi so pod vodo, ceste razdejane. Ponekod se je istočasno zemlja udrla. Voda je odnesla v nekem okraju do tritisoč dreves.

Nikar po tej poti.

Z ozirom na nova brémena na ramena naših občin, o čemer govoriti zakon od 3. majnika, piše «Edinost», naj bi naša županstva vstala... Mi svetujemo gospodom županom, naj nikar ne sledijo takim nasvetom, ki bi lahko izšli samo iz ust činiteljev, bi želijo propast občin. Omenjeni dekret je zakon, potrjen, podpisani od kralja. Vsak nastop župana bi imel za posledico, da bi oblastvo občinski svet razpustilo. Komu v korist in komu v škodo, je jasno. Namesto župa-

Socialist.

Turati je socialist po prepičanju; liberalizem ima svoje zasluge, a sedaj mu je odklenkalo za vedno; socializem je naslednik liberalizma. Toda od liberalizma v socializem ne pridevemo potom revolucije, ampak po vzgoji množic, ki spremenijo pologoma vso zakonodajo. Zato je bil Turati vselej proti revoluciji. Nastopil je proti revoluciji, ki jo je pridigoval A. Costa, proti revoluciji Labriole, proti revoluciji komunistov po vojni 1919. Mussolini, ki je bil urednik revolucionarnega dnevnika «Avanti», ga je strastno obdeloval. Parkrat je bil stavljen predlog, da se Turati izključi iz stranke, a tako sijajno se je zagovarjal, da je predlog vselej propadel.

Turati je želel že 1920, da bi zavaldali v državi socialisti in ljudovci. Ta vlada naj bi izvedla razne socialne reforme.

Po volitvah 1919 so vstopili vsi socialistični poslanci, okrog 150 po številu, v parlament z rdečim nagnjčkom v gumrnici. Turati je bil na čelu.

Turati je sijajen pisatelj. Piše prosti, a temeljito. Je pa tudi imeniten govornik. Primerjati se da s Krekom.

Fašizem je podrl vse rdeče organizacije, le 126 socialistov v parlamentu priča o nekdanji moći socialistične stranke. Fašizem meni, da je socialisti uničili, pa jih ni. Le oslabil jih je do onemogočnosti. Socialisti zbirajo način svoje raztresene ude, voditelji pa čakajo na padec fašizma, da bi spet obnovili svoje organizacije.

Nova občinska bremena.

ki smo jih par vrstic više omenili, so sledеča: Od 1. julija tega leta bodo nosile občine same stroške za vzdrževanje porotne klopi. Občine bodo plačevale stanarino za sodne prostore, vzdrževalnino za sodniško pohištvo, stroške za popravo sodnj. Ako je sodnija last države, bodo občine plačevale stanarino državi: občina, ki je v njej sodna hiša, plačuje 1/6 vseh stroškov, vse druge občine doličnega sodnega okraja pa plačajo 5/6 stroškov. Kaj pa s pohištrom ukinjenih sodnj? To pa si pridrži vlasta. Sicer ni mnogo: ponavadi nekaj porušanih miz in par omar iz časov Marije Terezije in pa kakšen snajtran «špuktrigl».

Župnik in olje.

Tribunal v Spoletu je obsodil dvanajst fašistov, ker so prisilili župnika Valentini, da je izpel četrt litra olja. Obsojeni so bili vsak na eno leto ječe in plačilo vseh stroškov. — Bazovski gospod pa je proces skrajal: bube, ki je držal kozarec z oljem, je dal eno po glavi, druga pa, ki je imel revolver v rokah, je z nogo birmal na zadnji plati.

MIHEC: Svetlinik, ki daje opoldne svoj streli.
JAKEC: Vsak dan boš opoldne videl zasvit,

Ki dela naš Trst še boj znaten.

Prej soldek, zdaj mak.

Kdo jih bo pregrantal? Italijane namreč. Ker ne morejo prirejati demonstracij proti fašistovski vladi ne kot komunisti, ne kot socialisti, so si izmisličili tole: petvinarski novec, ki se mu pravi v Italiji «il soldino», so zvarili z iglo in si pripeli na prsi. Po več mestih južne Italije so trumoma demonstrirali in vplili: živila ustava, dolni fašizem. Oblastva so prišla tako v položaj, da so morala prepovedati nošnjo soldka, čeravno so stran s kraljevo glavo nazven kazali.

Pa so si nekaj novega izmisličili. V Sardiniji imajo avtonomisti močno stranko. Mesto Nuoro je po 9/10 avtonomsko, le ena desetina je fašistovska. Ondi so v soboto ob neki priliki zaprli par mladih avtomasov in v nedeljo so dali prebivalci duška svojemu ogorčenju. Dasi steje mesto le deset tisoč prebivalcev, je 6000 avtonomasov obojega spola priredilo v nedeljo zjutraj miren obhod: vsi so imeli v gumbnici — mak. Oblastva so bila v največji zadregi. Demonstranti so se po dovršenem obhodu mirno razšli.

Pravilno smo prorokovali!

Prejeli smo:

»Uljudno Vas prosim, da priobčite v prihodnji številki sledeči popravek: »Ni res, da sem bil odpuščen od Jadranse banke v Trstu, ker preide banka v italijanske roke, pač pa je res, da sem izstopil iz omenjene banke že decembra meseca lanskega leta samostojno iz privatnih razlogov. Zahvaljujoč se bilježim z odličnim sploščovanjem Marino Lukša.«

Juha je skuhana.

Kar smo rekli, se je zgodilo, čeravno niso bila prorokovanja do pike natancna. Vodstvo Jadranse banke je prešlo v laške roke. Glavni ravatelj je postal gospod dr. Mordo (ne Mordio), ki je bil prej ravatelj zavoda «Banca Giuliana». Vsa polemika, ki se je vodila v tej zadevi, je dokazala, da je imel prav dr. Žerjav in da je bilo njegovo stališče narodno in ne tisti, ki so zagovarjali bankirsko stališče. S tem je to žalostno poglavje končano, kajpada v bridko skušnjo našega ljudstva.

Solstvo v Sloveniji.

Univerzitetnih profesorjev imajo v Ljubljani 108 in sicer jih je na bogoslovni fakulteti 16, na medicinski 6, na filozofski 27, na juridični 21, na tehnični 38. Srednjih šol je v Sloveniji 23, strokovnih šol 15, ljudskih in meščanskih pa kar 868. Torej krasen napredek po vojski, pri nas pa so zaprli v Istri 150 ljudskih šol in vse tri srednje. Gospodu prefektu v Trstu bi priporočili, da naj, če ima, kdaj četrt ure proste, razmišlja o teh številkah in naj sodi, če je današnje vladanje Slovencev v Italiji zares najbolj prikladno, da se v sрcih Slovanov vname srce državo.

Tržaška novest.

Natančno opoldne oddajo v Trstu na svetilniku strel, ki se čuje ne le po Trstu in okolici, marveč se čuje, zlasti ob južnem vremenu, notri do Komenščine. V četrtek se je pojavila novost, o kateri se menita že Mihec in Jakec. Nad svetilnikom se je točno opoldne zasvetila luč, ki gori natančno pet minut. To bo odslej vsak dan. Tako bodo imeli tudi slepci svoj «tržaški strel».

Protiv vladi.

Naši poslanci so, kakor pravijo ljudje, v opoziciji proti vladi. Te dni je zahtevala vlada pri proračunu zaupnico. In veste, kdo je glasoval proti vladi? Edinole Tuntar! Naši poslanci, na čelu njih voditelj, so šli po drugih opravilih.

Opozorjamamo čitatelje

na današnjo objavo »Podgradske posojilnice«, ki je najodličnejši naš resljudski denarni zavod v Istri, ki ves čas po vojni ni prekinil svojega delovanja. Ako se pomisli, da je v zadnjih treh letih izplačala na vlogah skupno okoli pol milijona lir, je to najboljši dokaz, da res točno posluje

ter se imejitelji denarja lahko z vsem zaupanjem poslužujejo njene blagajne.

Na Ciril-Metodovi šoli

pri Sv. Jakobu je 220 otrok brez očeta, 110 brez matere; 380 očetov je brezposelnih.

Polesinese

je ozemlje s 63 občinami. Še lani so bila vsa županstva v rokah komunistov. Pri zadnjih volitvah so produli fašisti v 62 občinah, ljudovci v eni,

Govori zanimivo.

V mestu Reggio Calabria je imel Michele Bianchi, eden glavnih opor Mussolini, govor v katerem je med drugim rekel: »Naš narod bo velik; naš narod je čudovit; treba ga je le prav vladati; in mi ga hočemo prav vladati: z ljubeznijo in tu pa tam s kakim nasiljem. — Fašistovska vladada se zaveda vseh težav, v katerih se nahaja, pa mi bomo vse težave premagali. Zavedali smo se težav že v novembру, ko smo korakali proti Rimu. Mi smo dobro znali. Tačas je vejlalo: ali zasedemo ministrstva ali pridevemo v zapore.«

nega otroka čez počitnice k sebi. Smo ravno v času paše, zato bo ta akcija še tem lažja.

Kdor kruha vbranega ne jè, ni skusil sirotenja, kaj je trpljenje, on ne ve, on ne pozna življenja.

(S. Gregorčič).

Za ljudske pravice.

Poslanec dr. Stanger je imel v zboru 30. majnika govor v obrambo ljudskih pravic. Iz tega govora prinašamo najvažnejše stavke. »Menim, da je moderni in civilizirani državi dolžnost, da etniškim manjšinam, ki tvorijo del države, ki so vključene v nje meje, ne ovira svobodnega razvoja narodnosti, to je svobodnega razvoja jezik in kulture. Vlada pa, ki je tudi, na usta svojega predsednika, pripoznala neizogibno obvezo, nikakor ne spoštuje pravic slovanskega prebivalstva, posebno na istrski meji, do rabe svojega jezika v solah, v uradih, na sodiščih in v javnem življenju sploh. Pri nas se ne vlada z zakonom in po enotnih kriterijih, marveč si vsak vladni organ in organ policije prikraja zakon po svoji volji. Na solskem polju imamo pred seboj odpravo vseh srednjih šol, 150 ljudskih šol in 200 učiteljev ob neprestanem vsakodnevnom odstranjevanju učiteljev, ki niso zakrivili nič drugega, nego da so Slovani. — Da bi se našim solom preskrbeli učitelji, se je ustanovalo učiteljsče, ki je pa 100 km oddaljeno v Dalmaciji.

Kam sega preganjanje v Istri, je v dokaz, da se volivci bojijo obrniti do svojega poslanca. Dr. Stanger je dejal: »Če bi katerikoli učitelj imel toliko poguma, da bi se obrnil do mene za pomoč, bi ga z mesta odpustili! Mussolini: Ali se je to dogodilo, ali se to dogaja? Stanger: Dogaja se vsak dan, a bi se ne smelo dogajati. Mussolini: Povejte mi podrobno, ker doslej mi niso se nikoli poslali nobenega poročila. Stanger: Večkrat sem pisal raznim ministrom, a nikdar nisem bil tako srečen, da bi prejel kak odgovor! Gleda šol je dejal dr. Stanger, da so sole take postale, da se bo ljudstvo potisnilo nazaj v barbarsko stanje. Pritožil se je gospod poslanec zastran odprave najvažnejše preture (misli je podgrajsko). Gleda zadrug je rekel: »Vedi zbornica, da se z vsemi zadugami in posojilnicami, ki so tvorile v deželi najlepšo gospodarsko organizacijo, postopa tako, da bodo prisiljene v likvidacijo, kajti že stiri leta zahtevamo, naj se poskrbi za izmenjavo valute, ki je ostala onkraj demarkacijske črte. Zadruge morajo plačevati vlagateljem 60 % vrednosti krone, ki pa jih oni ne morejo dobiti povrnjene, kar pomeni, da se ti zavodi

tirajo v popolno pogubo. Zakaj se noče zrtvovati nekaj milijonov, kar bi moral storiti v smislu zakona. Danes pa še nismo prisi do izmenjave. Acerbo: Ali bi jo hoteli tudi za krone, pozneje fabricirane? Nato je dr. Stanger udaril po vladi, ki kot mačeha ravna z upokojenci, katerim grize še zadnje borne prejemke. Konečno je bil nastop vlade pri spremembni krajevnih imen in rekel, da smo prisi v položaj, ko ne vemo več niti tega, v katerem kraju živimo. Banelli: Izbrisite Skedenj od Servole in povrni italijanska imena našim krajem. Stanger: Ime Skedenj je obstajalo prej nego Servola. Mussolini: Spalat se je imenoval mnogo prej nego Split. Dr. Stanger: Zahtevamo od vlade, naj postopa z nami kot z državljanji z enakimi pravicami, da postopa z našimi pokrajinami kot sestavnim delom Italije, ne pa kot s kako kolonijo. Ne moremo mislit, da bi Italija, mati civilizacije, moral tirati politiko zatiranja z namenom raznoredovanja našega prebivalstva. Gasparotto: To ni res!

O narodnem svetu.

Obrnili smo se na g. drja Slavika, a še nimamo odgovora. Zato prinašamo mnenje nekega njegovega zvestega prijatelja, ki je odločen nasprotnik »Goričanov.« Dejal točno takole: »Da mora biti dr. Wilfan v Narodnem svetu, to je naše načelo. Zakaj? Vsak nared, vsaka stranka ima voditelja: fašisti Mussolini, hrvaški kmetje Radič, radikalci Pašića. Miroramo imeti Wilfana. Voditelj mora pomeniti naš program, našo stranko, naš narod. Zato hočemo, da bodi Wilfan v Narodnem svetu. Kako

si morete misliti Narodni svet brez drja Wilfana? On je vodil tržaško politiko nekaj let, po vojni pa so se stranke zblizale in dr. Wilfan je narevno voditelj.«

To so besede gospoda, ki je odkrito povedal, kako misli, in ravno ta odločnost nas veseli, ker govori brez ovinkov.

Obisk na Brkinih.

Dva dni sem se mudil v Brkinih. Mnogo sem se ondi naučil od tega delavnega, a žal, še vedno zapuščenega ljudstva. Danes zabeležim le eno, o čemer so mi možje tožili. Brkini čutijo na lastni koži, kako jih v Trstu odirajo pri prodaji oglja. Doma žge oglje, najme voz in živino, naloži 16 do 25 kvintalov oglja in hajdi v Trst, kjer ga proda sedaj po 38 do 41 lir kvintal prodajalcem oglja. So bili padnivi, ko je bilo v Trstu slučajno mnogo Brkinov, popraševanje majhno; slabo vreme, dež kot iz škafa. Pa se je priklatil meštar: po 24 ti pličam. In zgodilo se je, da je dal Brkin oglje celo po 22. Revež je delal v očitno zgubo. Kaj storiti? Ko bi bilo kaj zloge med ljudstvom, pa bi se dalo odpomoči. Organizirani bi morali biti, pa najeti v Trstu velike prostore, kamor bi Brkin oglje speljal, ako bi ga ne kazalo tisti dan prodati. Tako bi se rešili odiranja. Mož iz Orehka mi je tožil, da je sicer med ljudstvom za tako zvezzo smisla, da pa ni moža, ki bi to reč vzdignil in vzel v roke. Koliko dobrega bi storila organizacija, to bi se pokazalo v nekolkih letih. Saj je bila podgrajska posojilnica tista, ki je rešila ondotne ljudi od oderuhov, mlekarna pa je povzdignila naše ljudstvo.

Kaj nam z dežele pišejo**ŠT. PETER NA KRASU, 30. V. 1913.**

V sredo pred praznikom sv. Rešnjeva telesa se je zgodila na železniški progi blizu Št. Petra velika nesreča, katere žrtev je postal 31 let star Tone Škrlj, doma iz Brde pri Trnovem. Domu ima mater starko 70. let. Sel je kupovat kravico na Kal pri Št. Petru. Kupčija se mu ni posrečila. »Se görk progi pohitim k čuvaju, o katerem pravijo, da želi prodati kravo.« O da bi ne bil šel! Tudi tu ni kupil. Da še pravočasno dospe do vlaka, ki po drugi uri popoldne odpelje v Reko, hiti kar po progi. Izza ovinka za njim hiti smrt z votlimi žarečimi očmi v obliki železniškega stroja, ki vozi osebni vlak iz Trsta. Prestrašen zapazi strojevodja na progi človeka. Lokomotiva začne žvižgati. Z vso silo zapre strojevodja paro, toda bilo je prepozno. Nesrečni Tone skoči iz steze, ki teče med progama (ker je dvojni tir), ravno pred lokomotivo, ki ga zadene z vso silo v glavo in vrže vstran. Vlak se je par metrov pozneje ustavil. Nesrečni mladenič pa je obležal mrtev v mlaki svoje krvi. Zalostna mati vdova zastonj čakaš domov sina. Smrt mu je prestrigla življenja, daleč proč od doma. Dne 1. junija so mu žalostno zapeli ob pogrebu Št. Peterski zvonovi v slovo.

IZ PIVŠKE DOLINE:

Ruski dramatični krožek se je vstavil v Zagorju. V Št. Petru na Krasu je v prostorih g. Kanalca predril dve predstavi. Ubogi pregnanci iz domovine so se potrudili, da bi nudili najboljše. Ko je zadodel spev: »Volga, Volga mat' ruska« — se je zrcalila v tej pesmi vsa bolest in hrepnenje po daljni domovini in občinstvo je do solz ganjeno občutilo v srčih, kaj je človeku prava domovina. Tujina je mačha — so pokazali tisti, ki so bili navzoči, ne da bi plačali vstopnino. To je izrabljanie in nas Slovanov nevredno!

V Št. Petru na Krasu tožijo, da se financa pri prodajalcih monopolnih

izdelkov — prepotrebne soli — premovali briga. Ali imajo prodajalci potrebno množino soli ali ne. Ako bo taka suša za sol, bodo nekega dne tudi sami gg. finanči jedli neslanjo pasto šuto. Upamo, da bo financa temu nedostatku za vselej odpomogla.

V Klenku so dali zvoniku nov klobuk. Menda ni ključavnica pri zakristiji dobro držala, ker je nek ljubitelj dragocenih umetnosti —namreč tat — pobasal v malho lep kelih in odsel po svetu — Bog ve kam. Upamo, da bo vneta varnostna oblast dobila sled za njim.

Pravijo, da je svoje dni bil nekje ob cesti napis »Bog in narod«, pa je oboboje zginilo ne samo s table, ampak tudi iz srca, dasi je še ostalo na jeziku. Kaj pa hočemo, če so koncesije v nevarnost! Alalá!

PREM.

Na Premu imamo novo slikano cerkev, zato ji ne manjka obiskovalcev. Celo po noči prihajajo, seveda nepošteni. Lansko poletje so ulomili stranska vrata, tabernakelj in zakristijska vrata in so odnesli štiri cerkvene posode. Letos pa se jo v noči od 27.—28. maja, torej prej kot ob letu, drugič obiskali, razbili in udrli pri velikih vratih. Luna je skrivnostno svetila v cerkev; sredi cerkve je stala od popoldanske pobožnosti za kvaterno nedeljo na visokem mrljška truga, pogrnjena s črnim prtom in obdana od 4 svečnikov. Ni bilo časa preiskovati po cerkvi. Gotovo imajo mrtvaci to noč svoje pobožnosti, so si mislili tatovi, v strahu so odšli in za eno noč so prizanesli. Ker so slabši časi, pridejo gotovo še, ko se poleže strah, če ne k nam, pa drugam. Zato pa vse boljše reči ven iz cerkve v župnišča.

Prijatelj trgovcu: Zakaj pa si postavil tako veliko ogledalo tik vase?

Trgovec: Da ženske ne gedajo več na vago, kadar...

Otroci stradajo.

Trst, 6. junija.

Včasi so po hišah hodili beračit samo cigančki in prosili v bogajme, sedaj pa so to službo prevzeli šolarčki, ki morajo — neverjetno, a vendar resnično — skrbeti za vsakdanji kruh zase in za družino. Brez števila jih je: dopoldan so v šoli, popoldne pa beračijo po hišah, pobirajo v smetišnicah po vežah papir, kosti, ki jih potem prodajo. Zvečer pa jih srečaš v gostilnah: s kape v roki od mize do mize.

O tej stvari smo se hoteli bolje poučiti, zato smo se obrnili v razne šole. V prvi vrsti smo se informirali v slovenski šoli pri Sv. Jakobu. Povedali so nam, da pri teh razmerah trpi šolski napredok, a to se ne da preprečiti, ker je sila ponekod že strašna.

Kaj priporočujejo otroci.

Deklica petega razreda je takole povedala: »Očeta imam, pa mama in dve sestri, ena je 16, druga 14 let stare. Oče je že osem mesecev brez dela ter leži doma bolan, sestri zaslužita skupaj štirideset lir na teden.« Na naše vprašanje, kaj je prejšnji dan jedla, je deklica dejala: »Včeraj zjutraj smo pili kavo, opoldne tudi kavo s kruhom, ki je ostala od zjutraj, zvečer pa malo radiča s krompirjem brez kruha.

Sestri res zaslužita po 160 lir na mesec, a s temi treba plačati stanovanje, drva; pa oče je bolan in mama mu skuha juho.« Deklica je pa že tako slaba, da se je gotovo jetika pri me, če ne gre kam na deželo. Tako je ugotovil šolski zdravnik.

Neki deček iz tretjega razreda je v raztrgani srajčki; hlačke na vseh koncih zašita. Oče in 18 l. brat sta že eno leto brez službe. Mati hodi trikrat na teden v Dekani in tiste dni ima kosilo šele zvečer. Zjutraj dobi kavo in opoldne najde na mizi kos kruha.

Sramljiva deklica tretjega razreda je le z največjo težavo razodela svojo revščino. Oče je že dve leti brez stalnega zasluba. Le tu pa tam zasluži kako livo. V družini je 6 otrok, ta deklica najstarejša, dva bratca sta v vrtcu. Trije dobijo kosilo v šoli, drugi trije pa so največkrat brez kosila. Družina, ki šteje torej osem oseb, živi v eni sobi, katere se sicer drži kuhinjica, a ta je tako majhna, da ne morejo hkrati vse v njej stati.

Človekoljubje.

Skrbni šolski voditelj se je obrnil do rojakov na deželi, da bi premožnejši kmetje vzeli po enega sestrada.

DELAWSKI VESTNIK.

Tržaški tramvaji.

Ta delavska kategorija je za fašiste trd oreh. Kakor znano, je pri prvi volitvah v notranji odbor zmagača komunistično-republikanska lista. Te volitve so razveljavili. Pri drugih volitvah pa so bili fašisti zopet poraženi in sicer takole. Volivcev je okrog 600; komunisti in republikanci so se odrekli volitvam, fašistovska lista jé dobila cele tri glasove.

Brezposelnost v Rimu. Lani v aprilu je bilo v Rimu zapisanih 6072 brezposelnih, letos ob istem času pa 7736.

Bedaki ali zlobneži? Minuli teden je priobčil neki tržaški dnevnik članek, v katerem opisuje vzroke, zakaj da so ladjedelnice zaprte. Med vzroke steje tudi previsoke plače delavcev. Ali so gospodje bedaki ali zlobneži?

Rimski zidarji zasluzijo dnevno 18 lir, malevarji pa 13 lir. Od teh dohodkov morajo pa plačevati ob sobotah: takso za nezgode, 1% za bolezni, takso za brezposelnost, starostni davek in osebno dohodnino. Ostanek je za kruh in za lakot!

TRDI OREHI.

Urejuje Domen. — Oreh št. 21.

Veliki kvadrat.

m	n	d	s	m		z	a	h	o	d
m	u	c	c	c		b	a	r	o	n
m	u	c	c	c		t	o	r	e	k
p	p	e	c	c		k	a	l	i	n
m	o	n	n	n		n	a	m	e	n
d	o	j	u	u		z	u	o	m	
u	o	i	v	s		o	o	a	s	
e	f	x	o	m		m	—	w	w	
s	o	u	v	n		o	o	p	n	
w	a	t	f	u		—	—	—	—	

Menjaj in postavi male četverokote tako, da boš bral v obeh diagonalnih vekiga kvadrata institucijo, o kateri veliko piše Mali list.

***

Rešitev oreha 19: Jezik, ahat, dolar, rama, Agata, nuna, slana, kuha, idila, »Jadranski almanah«. Ta oreh so strli: P. Maslo - Pasjak, P. Knap - Idrija, A. Babič - Rodik, A. Mevlja - Rodik, A. Caharija - Nabrežina, J. Premru - Razdrto, D. Rustja - Dobravlje. Izžreban A. Babič - Kozina.

Pred zaroko.

Za Mali list poslovenila
Ivana Leba

Čudna zahteva.

— Da, ljuba hčerka, umrl! Hitel sem domov, da ti to povem.

— Nemogoče, oče. Umrl par ur pred zaroko z mano? Strašno!

Lord Burnham se je nemirno dvignil:

— Gospodična, kaj, vaš zaročenec?

— Moj oce je želel, da bi se izvršila ta poroka. Ne boste mislili, da bi jaz zamogla ljubiti tako starega človeka, ki bi bil lahko moj oče!

Koketno je pogledala Burnhamom in mu stisnila roko. Oče je nadaljeval:

— Ali si prejela kako pismo njebovo?

— Da, oče, prejle. O, kako sem, molila in prosila, naj se me nebo usmili in naj me resi njega. Kajti živeti, se vezati z neljubljenim človekom za vedno, to je nekaj strasnega! A zdaj mi vest skoro ocita.

Stari se je približal omarici in iskal:

— Ali smem citati?

Miss Mary se je dvignila.

GOSPODARSTVO

Kmetijsko delo v tem mesecu

Na polju in travniku. V tem mesecu moramo dokončati košnjo. Košiti moramo tedaj, ko so trave in detelje v polnem cvetju in ne sele tedaj, ko so že odcvetele, ker dobimo od že odcvetelih trav olesenelo krmno. Na polju moramo osipati koruzo in krompir ter pleti peso. Istočasno tudi razredčimo peso in koruzo. Koruza od koruze naj bo oddaljena 40-60 cm, pesa od pese tudi približno toliko (sladkorna pesa je lahko bolj gost). Sedaj je tudi čas, da koruzi in pesi pognojimo z čilskim solitrom in sicer damo vsaki rastlini ne polno majhno žlico za čaj. Koruzi moremo pognojiti tudi z gnojnico, a zelo razredčeno z vodo. Iz žitnih polj moramo izruti vso snetljivo žito in čuvati, da se črni prah ne raztrese, ker s tem okužimo še druga zdrava steba. Krompir napada v tem mesecu peronospora, enaka kot trte in zato krompir poškropimo z 1% raztopinom modre galice.

V vinogradu imamo dela čez glavo. Moramo škropiti in zveplati ter čistiti (mandati) vse poganjke, ki zaganjajo iz divjakov, kakor tudi vse one, ki nimajo zaroda. Ta mesec tudi presčipavamo vršice poganjkov in sicer do 3. ali 4. lista nad zarodom. Razun peronospore in oida nam skodujejo tudi razni drugi zajedavci, predvsem zavijalec (trtjon), cigar samica pregrize liste in vršice, ki jih potem ovele zavije v smodke (cigare), v sredo istih pa je položila navadno stiri jajčeca. Pobrati moramo vse te smodke in ne jih poteptati, temveč sezgati.

V sadovnjaku imamo tudi zelo mnogo dela in sicer moramo predvsem vse sadno drevje, posebno pa hruske, jabolka in česplje poškropiti z 1% raztopinom modre galice. Proti različnim ušem se moramo boriti s tobačnim ekstraktom. Sadje napadajo tudi drugi zajedavci, posebno zavijalec (kot pri trtah). Odpadlo in piškavo sadje moramo pobirati in skuhati prasiščem, ker drugače nam bo v bodočem letu rilčkar napravil ogromno čkodo.

Ta mesec moramo tudi čistiti poganjke z divjakov, presčipavati, preveč bujno rastoče vršice ter odrezovati one poganjke, ki ne rastejo na pravem mestu.

V vrtu presajamo zelenjavo, sadimo v drugič grah, sejemo endivijo (gredice moramo pokriti s slamo, da ne izhlape preveč vode), sejemo pozne brokole. Proti koncu meseca poberemo česnik in ga v svežnjih obesimo na zdravem in zračnem prostoru. Kjer je rastel česnik, vsadimo različno zelje. V vrtu moramo

uničevati plevel in ne mu dovoliti, da pride do semena. Pradižnike moramo poškropiti z 1% raztopinom modre galice, ker ga napada ravnotako kot krompir ali trto peronospora.

V kleti nimamo mnogo dela, ako smo ob trgovci strog odbirali gnile jagode od zdravih. Ako pa tega nismo naredili, nam sedaj belo vino porjaviti, ako pride v dotik z zrakom. Ako je vino podvrzeno porjenju, a ni se porjavelo, ga ozdravimo na ta način, da vzamemo za vsakih 100 l. po 5 gr. natrijevega bisulfita (v drogerijah dobimo bel prah, tu pa tam tudi rjavkast, ki se imenuje «metabisolito di sodio» ali pa «di potassa»), istega raztopimo v kozarcu vode, potem vse skupaj zlijemo v sod, dobro premešamo, sod zamašimo in čez osem dni pretočimo s pumpo v dobro zažveplan sod. Ako je vino že porjavelo, denemo prvo bisulfit, potem pa ga moramo še čistiti z želatino, mlekom ali pa s sirinino. Porjavelo vino imajo v kleteh samo nemarneži.

Splošne cene v državi.

Obdelane kože prve vrste 18—19 L, druge vrste 14—16, tretje vrste 11—13 L za kilo. **Črno železo** v štagah (na vagoni) baza 4 m/m lir 170, navadno železo v štagah 155 lir. **Medenina** 965—985. Na kvintale pa v Genovi: navadno železo 136. **Medra galica** 248—250 na kv. **Drva** v Bolonji: brastovina 14—15. **Pristni vosek** 900—925. **Med** 550—600. **Maslo** surov v Bolonji 1300 na kv. **Maslo** v Padovi: 1200—1900. **Zivina v Padovi:** prvo-vrstni voli 500, drugovrstni 450, tretje-vrstni 400. Krave od 380—470 za kv. Teleta nad 100 kg. po 520, pod 100 pa po 660. **Prašiči** nad 100 kg. po 700, pod 100 kg. po 650 žive teze. **Semena v Padovi:** detelja 600—650, najboljša 760; medika 400—525. Majsko **seno** 27—31, slama 38—40. **Sir** v Trevizu: emental 1100—1120, gorgonzola 1000, ovčji 900. **Žveplo** v Genovi: 60, sam cvet 80. **Vino:** v Ferrari 80—110 st. za 1 brez davka. V Parmi črno 155—170 z davkom vred. V Trevizu: belo 160—180, padovansko 170—190, namizno 140—150. V Piemontu: 280—300. Istotam 8—9% 190—200; 13—14% 300—320.

Vinogradniki tržaškega mesta in okolice do dacarske meje morajo naznani finanči v Trstu, Corso Cavour 6, III, vrata 45 stavbe in prostore, kjer se bo grozdje stiskalo, prostore, v katerih se bo most ali vino hranilo in naznani pošodo za most ali vino. Sporočiti morajo tudi, ali bo vino oz. most namejen za domačo rabo ali za izvoz izven

dacarske meje. S sabo naj prinesejo dokumente, zlasti pošestno polo.

Naslino izvirjevanje davkov se vrsi ponokod v Istri navzlic znamen obljudbam ministrov v Rimu. Prefekt je sicer pisal v Rim, ni pa se znan odgovor.

Vinska kupčija

na južnem Tirolskem. Avstrijski kupci so pokupili precejšnje količine tirolskega vina v Bočnu, Traminu po 180 l za hekteto. To dejstvo daje Tirolcem upanje, da bodo po izvršitvi trgovske pogodbe med Avstrijo in Italijo še bolj trgovali z vinom, ker znaša sedaj izvozna carina 60 zlatih kron pri hl. potem pa bo le polovico. Tudi iz starih provinc se oglašajo kupci. Tiroleci so porabili prilike v zadnjih letih, da so delali svojim vinom propagando. Kajpada so vsi organizirani. Pri nas smo šele v povojuh. Zato moramo novo **«Vinarsko zvezo»** prav prisrčno pozdravljati. Ako se je bodo vinogradniki trdno oklenili in se je držali tudi v času morebitnih težkih preizkušenj, potem ho Vinarska zadrga pravi blagoslov za naše kraje.

Cene terana. Avber, 2. rožnika. Teran prve vrste 3.20 do 3.40, če kupec plača davek; vožnja kmetova. Pri malih količinah nižje vrste se dobri tudi po 3 in celo za manj. Popraševanje je povoljno, posebno za Gorico. V Avberju imamo za prodaj še precejšnje količine.

Furlanska vina. Redipuglia, 6. VI. gredo od 170—230 l na hektoliter; to velja za črna in za bela vina. Kupčija še precejšnja. Doslej sta se razprodali približno dve tretjini vsega vina. V Furlaniji gredo samo domača vina; popraševanje po tujih vinih je malenkostno.

Jugoslovenski Lloyd

je najboljši trgovski-strokovni dnevnik v Jugoslaviji in izhaja v Zagreb. Prinesel je članek, v katerem kar najostrejše obsoja krivico, ki se je zgodila našemu ljudstvu na znani način pri izmenjavi valute. Veseli nas, da so vsi resni listi našega mnenja, žalostno je le dejstvo, da so pri nas bankirji dosegli v slovenskem časopisu tisto moč, da kar javno zagovarjajo to krivico na našem načodu.

Po čem je lira?

Dne 6. junija si dal ali dobil:

- za 100 dinarjev — 24.40 — 24.50 l.
- za 100 avstr. kron — 2.9 — 3.1 st.
- za 100 mark — 2.9 stot.
- za 100 č. kron — 64.25 l.
- za 100 sv. frankov — 887 — 1.
- za 100 fr. frankov 138.50 l.
- za 1 dolar — 21.25 — 21.35 l.
- za 1 funt — 98.40 — 98.70 l.

on naslednik Burnhamov. — Zdaj pa moram v sobo, sicer bi onadva sumila kaj spričo predolge odsotnost. Le išči še, oče, modri ovitek je bil na omarici, moraš ga najti. —

— Lord Burnham je zelo ljubosumen, morda ti ga je on vzel? —

Stari je premisljeval:

— Prav možno, da ga je vzel v misti, da ti prestriže kakšno ljubavno pismo. O, v tem slučaju se nama ni treba batiti. —

Isti večer so vsi skupaj veselo prebili v gledališču in pri skupni večerji. Pri šampanjcu je hotel Lord Burnham razglasiti svojo zaroko z Miss Mary.

— Kralj je umrl, zivel kralj! — si je mislil Lord Havisham. Miss Mary pa je dejala:

— Srečna sem in v veliko čast si stejem to vašo ponudbo, katero sprejemem z velikim navdušenjem. Toda predno privolim, morate govoriti z mojim očetom radi malih zadev. Ticejo se obljube, ki jo je storil oče moji materi ob njeni smrtni postelji.

— Kdaj bom moge govoriti tozadeno z vašim očetom? —

— Jutri ob dveh. —

— Spravila sem nekam. — Lord Havisham jo je videl brskati po papirjih. Potem je dejala polglasno očetu:

— Ali si ga ti vzel, modri ovitek? — — Ne, — je odgovoril stari.

Ozrl se je k tujcemu, ki sta se menjala o vsakdanjih rečeh:

— Kam sem ga neki založila? Dobro veš, oče... —

— Pst, tihi! Pojd k gospodoma! Iskal bom jaz. Ali si gotova, da si paip pustila na omarici? —

— Gotova! Od samega veselja sem ga pozabilna sezgati. —

— Neumnica! — Miss Mary je vabila:

— Prosim, gospoda, pojdimo v obednico k čaju! —

Odšli so v sodno sobo, kjer so se zivahnko razgovarjali četrt ure. Tedaj je vstopil hišni gospodar. Lord Havisham je opazil zbeganošč, na njegovem obrazu. Uganil je: zaman isčejo modri ovitek.

Stari je jecljal:

Obvezno delo na Bolgarskem.

Sprčo dejstva, da je precej ljudi, ki živijo, ne da bi delali, se je razvila nova zahteva, ki so jo na prapor zapisali komunisti, socialni demokrati in krščanski socialisti: dolžnost do dela; vsak človek naj se k delu prisili. To željo je uzakonil prvi minister Aleksander Stambolijski, ki smo ga opisali v naši velikonočni številki in prinesli tudi njegovo sliko. Na Bolgarskem so sklenili zakon o delovni dolžnosti že leta 1920. Vsak moški od 20. do 40. leta je dolžan delati 12 mesecev za državo, vsaka ženska med 16. in 30. letom ravno tako. Oproščeni so le absolutni invadili, uradniki, orožniki. Kapitalistične države, Anglija, Francoska, ki ukazujejo v Zvezi narodov, so v tem zakonu videle nevarnost in Bolgarska se je morala udati, da je omilila zakon. Delovna dolžnost traja 21 dni. Prvi poskus te delovne mobilizacije so naredili leta 1921. Kaj so delali? Popravljali so ceste, gradili železnice, kanale, vodovode, šole, mostove, brzjavne mreže. Tako je tistega leta imela vlada 10 milijonov prostih dñin. Za izvedbo vseh ogromnih del je izdala vlada 113 milijonov levov, na plačah pa je prišedila 532 milijonov levov. Popravili so med drugim polovico cest v vsej državi. Stambolijski je odločen na sprotnik živio-klicev za narod ob kozarcu vina; on je dejal, da je tisti, ki je pri obveznem delu postavil eno opeko vrh druge, več storil za narod ko pa vsak, ki rešuje narod s frazami in z zastavami. Tako misli tudi Radič upeljati obvezno delo v hrvaški republiki, ki se ustavovi takoj po sporazumu s Srbij.

Zakaj Vam stoji denar doma brez obresti??

Posojilnica in hranilnica

v Podgradu

obrestuje hranilne vloge po 5%.

Rentni davek plačuje za svoje vložnike sama.

Garancija za vloge:

606 članov s celim premoženjem

Reserva: 15.000 L.

Promet l. 1922 čez 2 milijona.

Stanje vlog 670. tisoč lir

Točna postrežba.

FRANC NAROBE
Trst, Via Commerciale 18

priporoča slavnemu občinstvu v mestu in na deželi svojo dobro založeno

trgovino z jestvinami
in s kolonijalnim blagom. Konkurenčne cene. Točna postrežba. Na željo se pošilja blago tržaškim odjemalcem franko na dom.

Vino pristno.

Cene ugodne.

Gostilničarjem!

Zadruge v Dobravljah, v Dornbergu, v Selu in Hranilnica ter posojilnica v Rihembergu, ki so se združile v VINARSKO ZVEZO, se priporočajo gostilničarjem in vsem cenjenim odjemalcem za blagohotna naročila domačih vin v svojih lastnih kleteh in v SKUPNI KLETI V GORICI, VIA MAMELI, ŠTEV. 8. Razprodaja vina v skupni kleti v Gorici se je pričela s 1. junijem 1923. Razprodaja se od 56 litrov naprej v vsaki množini.

Cene ugodne.

Uvozna in izvozna tvrdka Debiasio & Domenis

Skladišča: TRST, V. Coroneo 13, tel. 12-34
prosta luka št. 4, pritliče

opozarja na novodošle velike partije steklenine, porcelana, emailirane kuhiinske posode, najrazličnejše šipe v originalnih zabojuh in opletene češke steklenice

po najnižjih konkurenčnih cenah.
Vse blago je češkega izvora.

Zobozdravniški ambulatorij Egidij Schiffelin
zobotehnik

Trst - Via Settefontane št. 6. I.
sprejema od 9-13 in od 15-18

Največja Zaloga Pohištva na Goriskem

Anton Breščak

Gorica, Via Carducci 14. - Via C. Favetti 3.
SOLIDNA KOMPLETNATA SPALNA SOBA ZA LIR 1000

V zalogi ima v veliki izberi železne postelje z žimnicami vred po zelo nizki ceni — Prvovrstno blago

BLAZINE (volnene, žimnate in iz morske trave) od L. 60 dalje. Sloveča tvrdka — poštene cene.

CENE BREZ KONKURENCE.

Skladišče

octove kislina, žvepla in modre galice.

ANTON GAMBEL

TRST, VIA CORONEO št. I.

IVAN MICHEUCICH

Trst via S. Francesco 10.

kupuje staro železo, lito železo, medenino, baker in druge kovine, stare nerabljive stroje in kotle in vse plačuje po višjih cenah kot vsak drugi grosist.

Cene oglasov: za en centimeter višine v eni koloni štiri lire. Popusti: pri 5 kratni objavi 5 od sto, pri 10 kratni 10 od sto, pri 26 kratni 20 od sto, pri 52 kratni 30 od sto popusta

Tisk. S. Spazzal v Trstu.

MALI OGLASI

stanejo 20 stot. za besedo. Pri 5 kratni 10%, pri 26 kratni 15%, pri 52 kratni objavi 20% popusta.

Bar - Buffet ex Mare, Riva Grumula 2, tik jugoslov. konzulata, priporoča svoja najboljša vina, Dreherjevo pivo in mrzla jedila.

SREBRO, zlato in brillante plaču več kot vsak drugi: PERTOT, via S. Francesco 15 drugo nadstropje.

Cene ugodne.

Vino pristno.

Al' iščete čevljice
Za dekklice in fantiče?
Kakšne imajo radi
Ta starci in ta mladi?
Eleganca, trajnost, nizka cena,
To troje je največjega pomena.
Največji magacin
Ima Forcessin
V ulici Caprin.

Za birmance ka posebnega!

Trst, via Caprin 5
pri Sv. Jakobu

CALZATURE-FORCESSIN

Kmetovalci pozor!

M. Brezigar in sin
GORICA, Via Carducci (nekajdaj Gospaska ulica) št. 19
Oglejte si bogato zalogu plugov in kmetijskih strojev
iz znamenitih nemških in čeških tovorn.
Cene brez konkurence.

Pečenko Ferd. Trst — Scala Belvedere 1, priporoča svojo staroznano žganjarijo. Imata na razpolago najvišje likerje.

VELIKA ZALOGA papirja, papirnatih vrečic. Uvoz in izvoz na vse kraje. Po ugodnih cenah. Tvrda Gasfone Dolinar Trst - via Ugo Polonio 5.

KONG. ZOBOTEHNIK
R. COVACICH

prejema od 9-13 in od 15-19

Trst, Via Valdirivo 33
(nasproti kavarne „Roma“)

Buffet Milonik
Via XXX Ottobre 19

se toplo priporoča svojim znancem in prijateljem za obilen obisk ob priliki birme.

KUPUJTE
ZANKL' ove barve, lake in čopice

pri tej dobro znani tvrdki

Trst - Via Trento št. 8 - Trst

Brzjavni naslov: Zanklfigli

Gradec, Ljubljana, Maribor, Dunaj, Leoben.

Kmetosko delavska gospodarska zadruža v Dobravljah

priporoča svojim prejšnjim in sedanjim cenj. odjemalcem, gostilničarjem in zasebnikom pristna vina svojih članov. — Prodaja od 56 l naprej po zmernih vsakdanjih cenah.

Kdor enkrat pri nas kupi, ostane naš stalni odjemalec.

MILO FENDERL

je najboljše

Tovarna v Trstu, via Ghirlandalo št. 1

Tel. 430